

DRABLLAR – KICHIK HAJMLI EPIK JANR

Kosimova Azizaxon

Farg‘ona davlat universiteti

Tabiiy yo‘nalishlar bo‘yicha chet tillari kafedrası ingliz tili o‘qituvchisi

Annotatsiya. Maqolada drabblning paydo bo‘lishi, janr sifatida shakllanishi va janriga xos xususiyatlarini g‘oyaviy-badiiy jihatdan tahlilga tortilgan. Drabblarda tasvirlangan zamon va makon orqali ularning poetik qiymati belgilangan. Drabblarga xos xususiyatlar keltirib o‘tilgan. Ijodkorning so‘z qo‘llash mahorati yoritilgan.

Kalit so‘zlar: drabbl, obraz, psixologizm, badiiy estetika, vazifa, hikoya, yechim, voqelik, uslub, janr.

DRABBLES – ARE A SMALL VOLUME EPIC

Annotation: In the article, the appearance of drabble, its formation as a genre and its characteristics are analyzed from an ideological and artistic point of view. Their poetic value is determined by the time and space depicted in the drabbles. Features specific to drabbles are mentioned. The artist’s skill in using words is highlighted.

Keywords: drabble, image, psychologism, artistic aesthetics, task, story, solution, reality, style, genre.

ДРАББЛЫ – НЕБОЛЬШОЙ ЭПИЧЕСКИЙ ЖАНР

Аннотация. В статье с идейно-художественной точки зрения анализируются возникновение драббла, его становление как жанра и его особенности. Их поэтическая ценность определяется временем и пространством, изображенными в драбблах. Упомянуты особенности, характерные для драбблов. Подчеркивается мастерство художника в использовании слова.

Ключевые слова: драббл, образ, психологизм, художественная эстетика, задача, сюжет, решение, реальность, стиль, жанр.

Жаҳон адабиётда ХХ асрда жанр сифатида шаклланган қисқа хикояларга драбллар номи берилди. Драббл (инглизча драббле — парча, бўлак) —

ҳикоянинг ўзига хос кичик жанри. Уни қуйидаги белгилар бошқа эпик намуналардан ажратиб туради.

1. Бирор воқеликнинг қисқача тарихининг берилиши.
2. Драбблни кутилмаган ечим билан яқун топиши.
3. Энг қисқа ва тугал воқеликни қамраб олиши.

Бу уч хусусиятни ўзида намояон этган Чеховнинг жимитдеккина ҳикоялари ёки Абдулла Қаҳҳорнинг ўзи бир бетлиг-у, аммо олам-олам маъно-мазмунга эга ҳикояларини, Ўткир Ҳошимовнинг “дафтар ҳошиясидаги битиклар” туркумига кирувчи қисқа афористик руҳдаги ҳикояларни ҳам мисол қилишимиз мумкин. Драббллар 1980 йилда Буюк Британияда драббл деб номланган ҳикоянависликнинг янги жанри ву жудга келди ва бундай кичик асар бор-йўғи 100 сўз дан иборат бўлиб, тугалланган ғоя ва ўзига хос шаклга эга бўлиши лозим деган талаб ёзувчилар олдига қўйилди. Драббл ўз ватани Бирмингем университетида ғаройиб сўз ўйини сифатида қабул қилинди. Кейин Европанинг кўпгина мамлакатлари ёзувчилари бу борада ўзларини синаб кўришди. 1987 йилда эса Стив Мосс «New Time» журнали орқали танлов ўтказиб, иштирокчилар олдига 55 сўздан иборат тугал ҳикоя ёзиш вазифасини қўйди. Буни қарангки, ёзувчилар бунинг ҳам уддасидан чиқишди. Хуллас, драббл деган янги жанр вужудга келди ва жаҳона адабиётида ўз ўрнини топди. Кўпчиликнинг қизиқишига сабаб бўлган бу жанр талабларида шакл ва мазмун бутунлиги етакчи хусусият саналади. Шунингдек драбблнинг номалниши ҳам ушбу жанрга хос тарзда ноанъанавий усуллардан фойдаланилади. Қисқа ҳикоянинг номланишида ҳикоянинг умумий ғояси ифодаланишни бошлайди. Драбблларга нисбатан “инсонлар турмуш тарзидан юлиб олинган оғриқли парча” иборасини ишлатишимиз мумкин.

Адабиёт ва спортни ўзида бирлаштира олган Алан Майернинг “Омадсиз” драбблида Мен бутун танамда кучли оғриқ билан уйғондим. Кўзимни очганимда, каравотим ёнида ҳамшира турарди. — Мистер Фужима, — деди у, — омадингиз бор экан, сиз икки кун аввал Хиросимага ташланган атом бомбасидан омон

қолдингиз. Энди госпиталдасиз, хавотирланишингизга асос йўқ. Мен зўрға савол бердим: — Қаердаман? — Нагасакида, — деди ҳамшира. Макон номи орқали воқелик қаҳрамони омадсизлиги очиб берилмоқда. Тарихдан Хиросима ва Нагасаки шаҳарларидаги портлашлар бунинг далили сифатида драблда тасвирланган замон уруш даври замони эканлиги англашилади. 1945-йил Япония воқеаларидаги омадсизлик тасвирланади. Бу орқали нақфақат қаҳрамон балки у билан замондош бўлган япон халқининг омадсизлиги гавдалантирилган.

“Тошкент – нон шаҳри” қиссанининг муаллифи бўлган Александр Сергеёвич Неверов ижодидаги драбллардан бири “Шоирга” драббли бўлиб унда шоирларга қарсақбозликни шунингдек танқидни таъсири ёритилган. “Агар сени юз кишидан тўқсон нафари мақтаса, ундай даврдан қоч. Агар юз киши ҳам: «Тасанно!» — деб олқишласа, шеър ёзишни ташла-ю, этикдўзга шогирд туш. Борди-ю, ўша юз киши жаҳли чиқиб: «Жинни! Телба хаёлпараст!» — деб таънаю маломат қилса, хафа бўлмасдан, уларга қараб жилмай. Сабаби, улардан кейин яна камида юз киши ёзганларингни астойдил ўқиб кўради.”⁶² Қарсақбозлик ва тасаннолар шоир “мен”ини ўлдириши очиқланган. Шунингдек воқеликка фавкулотда ечим сифатида ижодкорларнинг оммадан бир қадам олдинда юришини “ Борди-ю, ўша юз киши жаҳли чиқиб: «Жинни! Телба хаёлпараст!» — деб таънаю маломат қилса, хафа бўлмасдан, уларга қараб жилмай. Сабаби, улардан кейин яна камида юз киши ёзганларингни астойдил ўқиб кўради.” Фикрлари орқали ифодалайди. Бу ўринда драбблга хос сабаб натижа миносабати юзага чиқади.

Роберт Томпкинсининг “Ҳақиқат излаб” дея номланувчи драббли XX асарда жамиятдаги ноҳақликларга нисбатан “очиқлик” тамойили орқали ёндошилган драбблл сифатида баҳоланди. “Ниҳоят узоқ кидирувдан сўнг у излаганини топди.

⁶² Драббллар. Ҳикоялар / таржимонлар: Ш. Раҳмонова ва б. — Тошкент: Ўзбекистон миллий энциклопедияси, 2016. — 15 б.

Хароба кулба ичида олов ёнида Ҳақиқат ўтирарди. У бунчалик қари ва юзлари буришган кампирни умрида биринчи мартта кўраётганди. – Ҳақиқат сизмисиз? Қари кампир тантанавор бош силкиди. – Сизни узоқ изладим сиз ҳақингизда бутун дунёдагиларга нима дей? Кампир жавоб берди:– Уларга мени ёш ва соҳибжамол деб айт!” XX аср ғарб адабиётида ҳақиқатсизликнинг авж олиши нафақат романларда балки драблларда ҳам бўй кўрсатди. Икки жаҳон уруши таъсирида харобага айланган Европадаги кулбалар орасида ўтирган ҳақиқатнинг қари ва бурушган юзи орқали тасвирланган даврда ҳақиқатни излаганлар уруш кишилари ёши анча улуғайган кўринаётганини ифодалайди. Ўзаро урушлар таъсирида ҳақиқат ҳам ўз ҳақиқатидан воз кечди ва одамларни алдашни бошлади. Драблларга қамраб олинган воқеалар ҳаётнинг қисқа парчалари бўлгани ҳолда уларни таҳлил этиш ва ғоявий бир бутунликка йиғиш, улар орқали хулоса чиқариш адабиётнинг ҳар бир элемент атомдан кучли эканлигини асослайди.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Драбллар. Ҳикоялар / таржимонлар: Ш. Раҳмонова ва б. — Тошкент: Ўзбекистон миллий энциклопедияси, 2016. — 160 б.
2. Quronov D. Adabiyot nazariyasi asoslari. – Т.: Navoiy universiteti, 2018. – 376 б.
3. Sulton I. Adabiyot nazariyasi. – Т.: O‘qituvchi, 2005. – 270 б.
4. Ulug‘ov A. Adabiyotshunoslik nazariyasi. –Т.: G‘.Gulom nomidagi nashriyot-matbaa ijodiy uyi, 2018. – 308 б.
5. Main features of language learning strategies. A.Kosimova- Eurasian Journal of Academic Reasearch, 2022. 1247-1249 б.